

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG'
ENG EDELM ÉVEL.

XXXXXXXXXX

Nro 25.

Költ Bétsben, Böjt-más Havának (Mártziusnak)
29-dik napján 1796-dik Esztendőben.

Hadi Környűllállások.

A' *Rajna* mellől írták Mártz. 19-di-
kénin, hogy a' Ts. K. Katonaság — még
a' szélső tanyákon álló is — parantsola-
tot vett, a' melly szerént bagázsiáját, 's
hátrább maradt egyéb holmijét tartozott
magához szállíttatni. Ezen rendelés olly
vélekedésre szolgáltatót alkalmatosságot,
hogy meg-hosszabbíttatott a' Fegyvernyug-
vás' ideje, melly alatt folytatni lehessen
a' Közönséges Békességnek munkálódását.

C c

Trier (Trevíri) Városát és környékét, a' hol téli-quártélyon volt *Frantzia* Generális *Marceau'* Ofztálya, el-hagyta *Márztius'* elején, és résszerént *Birkenfeld*; réfszerént *Saarburg* felé indult.

A' melly *Frantzia* Katonáság, *Andernach* és *Kolónia* között quartélyozott, *Koblentz* felé indult. — A' *Rajna'* bal-partján lévő minden tanyákat meg-erössítettette *Jourdan* Vezér, ki a' maga fő-quártélyát által-szállította *Bonn*ból *Kolóniába*.

Konstántzinápolyból Febr. 15-dikénn: „Nem ütközének meg az *Archipelagusonn* egymással az *Anglus* és *Frantzia* Hajósse-regetskék: hanem békességesen el-takarodtak rólla. Az *Angliai*, össze-szedvén minden nemzetebéli Kalmár-hajókat, ment vélek a' Középtengerre; a' *Frantzia* pedig *Tulonba* tért vissza két Fregátjain kívül, mellyek alkalmatlan állapotban lévén az utazásra, egyik közzülök, *Dardanel-láknál*, a' másik pedig a' *Smirnai* partnál maradtott.

„Az úgy nevezett *Kapután Basa* (*Tengeri Török Fővezér*) húsz líneabéli hadhoz való nagy hajókkal szándékozik a' jövő *Május'* Hónapban *Konstántzinápoly* alól ki-indulni, 's egy részét *Seregének* az *Archipelagusonn* fogja fel 's alá járkáltatni, a' másikat pedig *Síria'* partjaihoz viszi.

„A' *Török Birodalomnak* minden *Tartományai*béli Basákhoz ment paran-

tsolat, hogy gyűjtsenek össze annyi fegyveres Népet, a' mennyit tsak gyűjthetnek, 's úgy készen tartsa mindenik a' maga gyűteményét; hogy egyszeriben meg-indíthassa azt; az első pasantsolat' vételével. Ugy hallatik, hogy ezen Serégosztályok, a' jövő Júniusbann *Konstántzinápoly'* környékére gyülekeznek, 's itt rendbe-fzedővénn, által-adattatnak az újj *Romeliai Beglerbeg'* kormányozása alá, a' ki Őket vezetni fogja ama' kevély Pártos *Passoan-Oglu* ellen, kire igen haragszik a' Nagy Ur, és nem is ok nélkül: mert ámbár *Passoan-Oglu* kegyelemmel bízottatódott meg, tsak hogy tsendesedjen le: Ő mindazáltal ezen ajánlást el nem fogadta, hanem erőszakosann benn ül *Viddinben* és *Orsovában*; 's nem engedi, hogy az Oláh Országi termések, mellyekre nagy szükség vagyon itt, Dunánn ide szállíthatassanak; sőt még olly szót is ereztett ki a' szájánn, hogy tsak nyíllýék az idő, el nem múlatja Ő *Konstántzinápolyt* meg-látogatni."

Olasz- Országból. —

Céva ellen szerentsét akartak próbálni Mártzius' eleinni a' Frantziák, és már egész mozgásbann is vóltak: de a' hó, melly Mártzius' 2-dik éjtszakájánn, nem tsak a' *Cévai* hegyeket, hanem az egész tenger-melleyeket is méjjen bé-borította,

G e 2

meg-gátolta az ellenséget említett szándék-jában.

A' *Génuai* Közönséges - Társaságnak *della Penna* nevű Kis Erösségét, melly a' *Nizzai* Grófsághoz nyúló *Genuai* szélen fekszik *Vintimigliával* együtt, el-foglalta Febr. 25-dik napján egy *Frantzia* Battalion. A' melly kevés *Génuai* Katonaság őrizeten vólt benne, olly Jelentést kapott a' *Frantziáktól*, hogy másutt keresen ez idő szerént lakhelyet magának.

A' *Génuai* Kormányfőzék iparkodik a' mint lehet, hogy óltalmazható állapotba helyheztesse a' kormányozása alatt lévő Közönséges-Társaság' határait. Mártz. 4-dikénn, három napi Ájtatosságok eránt is tett Rendelést, mellyek által hathatós Isteni pártfogásba ajánltatta a' Közönséges-Társaság' ügyét, illy nehéz körülállásokban.

Florentziából Mártz. 5-dikénn: — „Fő-Hertzei Udvarunk Fő-Mesterével, Márki *Manfredini* Generálissal hoszas beszéllgetést tartott ezekben a' napokbann az itt lévő Fr. Minister, 's a' konferentzia' végződésével, mindjárt egy rendkívül való Kurírt indított *Párisba*.“

Nagy - Britanniából. —

Londonból Febr. 28-dikánn: — „*Bristolból* írták Febr. 21-dikénn, hogy a' melly Hajóssereg *Corki* partunk alól indúlt

vala *Ámerika* felé; de kevés napok alatt kéntelenítettett egy dühös szélvész miatt ismét vissza térni: éppen nem vallott annyi kárt, mint eleinten hírlették felőle: és már újra folytatja útját *Napnyúgoti-India* felé.

Londonból Mártz. 4-dikénn: — „A' *Napkeleti-Indiába* Kereskedő Társaság' Kormányozóival, olly értelmű kedves Tudósítást közlött *Bétsi Követünk Eden Úr*, hogy a' *Batavusoktól Napkeleti-Indiában* nyertt Birtokainknak száma négygyel nevedett, úgymint *Cochinnal*, *Malaccával*, *Amboynával*, és *Jaffanapatnammal*.“

„*Basíleábann* lévő *Ministerünkhöz Wickham Úrhoz* Írásokkal tért vissza *Párisból* egy *Kurír*, ki annakutánna *Crawfurt Obersterhez* ment *Frankfurtba*; onnan pedig tegnap ide érkezett.“

„*Harvey Admirális*, 13 *líneabéli* hadhoz való nagy Hajókkal *Frantzia-Ország*-nak *Bresti* partjai felé vette útját, hogy a' *Batáviai Hajóssereget* meg ne engedje eggyesülni *frantzia hajókkal*. *Gardner Admirálisunk* is ki-indúlt a' nagy tengerre tíz *líneabéli hajókkal*.“

Londonból Mártz. 8-dikánn: — „Tegnap ismét egy *Személy* érkezett ide *Párisból*, és *Lord Grenvillenek* adta által az *Írásokat*, mellyeket *frantzia nemzeti petstét* alatt hozott.“

Ángliában drágább soha se' volt a' kenyér mint most: de igyekeznek is *Pitt* Minister minden módon segíteni a' Szegénységen.

Frantzia - Országból. —

Suán Fővezér *Charette*, vefzedelemben forgott Febr. 20-dikánn, mert tsupán százötven lovasokkal és ötven gyalogokkal lévén, kénytelenített meg-vinni *Travot* nevű Republikánus Generális-Adjutánsal, kinek ereje jóval is meghaladta az övét. Vesztett *Sarett'* ez úttal 40 embert és 50 lovat: hanem maga tsak ugyan megmenekedett. Febr. 25-dikénn két Osztály-Generálisok szöktek által *Sarettől* a' Republikánusokhoz, 's ígérték, hogy kezekbe fogják Ők keríteni *Charettet* a' Republikánusoknak.

Tulonból Febr. 25-dikénn: — „Tegnapelőtt tizenöt *Anglus* Katona-hajók mutogatták magokat partunk előtt. Egy lineabéli hajó és egy Fregát közzülök, olly közel is jöttek, hogy egynehányszor kellett feléjük löni Batteriáinkról. “

„*Spanyol*-Orzágnak *Cádixi* Kikötőhelyében tartózkodó Hajósseregosztályunk, mellynek Vezére *Richery* Polgár, olly parantsolatot vett; hogy hat hónapra való eleséget vegyen magához. “

A' *Párisi* Svéd Követ, először vendégelte meg Mártz. 8-dik napján mint Me-

nister, a' Külső-dolgokra-ügyelő Frantzia Ministert. Midőn a' *Frantzia* Közönséges-Társaságért vólt az ivás: chez a' kívánsághoz: „*Virágozzon a' Frantzia Respublika!*” rövideden tsak ezt tóldotta a' Frantzia Minister: *minden ő Barátival együtt.*

A' Direktórium olly értelmű ~~panasz~~ küldött Mártz. 7-dikénn az Ötfázak' Tanátsához, hogy *lehetetlen lessz ő Néki tovább folytatni a' maga szolgálatját:* hanemha a' Törvényhozó - Testtől hatalmat nyer, melly fzerént apró részekbenn is el adogattathatja, a' rendelkezésre bízattatott nyóltzfáz millió lívert erő fekvő jószágokat, vagy ezek helyett más jószágok adattatnak által az ő kezébe, mellyeket könnyebben el lehet adni. Ezen Jelentését a' Direktóriumnak, minekután na megvizgáltatta vólna a' Nemzeti Iffjabb Tanáts, Kommisszió által: leg-jobbnak találta, hogy hatszáz millió líverre Kötelező-Írásokat készíttessenn a' Direktórium, 's ezen Kötelező-Írásokkal tsupánn a' Státusnak közönséges adósságait fizettettesse. A' ki efféle Kötelező-Írást kap: bé-műtathatja azt, azon Departmánbéli (Közönségestársaságofztálybéli) Kormányfzéknak, a' hol jószágot akar venni. Ekkor a' jószág ilendőképpen (de az előbbeni betsünél nem alább) meg-betsültetik 's által adatik az említett Venniakarónak, ki mindjárt akkor 24 órák alatt tartozik le-fizetni a' jé-

szág' árrának felét; egy hónappal pedig az utánn más felét is, a' nálla lévő Kötelező-Írásokkal. A' Státus' Kaffzájába vissza-kerülő Kötelező-Írások el-égettetnek.

Ama' híres *Frantzia* Tudós *Raynal*, meg-hala Mártz. 6-dik napján, életének 84-dik esztendejében, *Páristól* nem messze fekvő *Passy* nevű faluban, a' hol jó savanyú víz források vagynak. Még halála napján is maga beretválta vólt meg magát. Nyomtatatlan írásainak egy részét a' *Robespieri* Világban el-égette: hagyott ugyan tsak némelly Manuscriptumokat maga után, mellyek között vagyon, a' *Nan-netumi* parantsolat' vissza-vételének Históriaja is négy Darabban.

Magyar Ország.

Pestről Mártz. 22-dikénn: — „Királyi Helytartó *Jósef* Fő-Hertzegnek, és Prímás *Batthyányi* *Jósef* Hertzeg Ő Eminentziájának nevnapi innepléssek két nap tartott *Tétényben*, a' hová t. i. ki mentek Ő Hertzogségek, és sok más hivatalos Fő-Uraságok még *József* előtt való nap; mellyen délelőtt, hajókázás és hajá-fzat vólt, szemet tsiklandoztató igen szép készületekkel. A' fő hajó zöld és aranyos színű vólt. A' Duna parton tizenhat sátorok vóltak vonva. Ezenn mulattságot, ebéd követte, melly után egy Köteless-ugráló Társaság szerzett mulattságot. Más

nap, muzsika serkentette fel a' két Hertzeg Józsefet. Mindjárt akkor el kezdődtek a' szóval való köszönetek is: az utánn Szentegyházi Ájtatosság tartatott. — Vadászat vólt dei felé Szarvasokra és Vadászokra: annakutánna ökör- és nyúl-hettz. Ebéd utánn úgy nevezett *Fuchspreliereynak* szemlélésével mülatta magát a' víg Üri Gyülekezet, melly Vadászai játék' neme abból áll, hogy a' róka vagy néha más állat is, a' mint futni akarna egy nagy ponyván által, mellyet egynehany emberek fognak 's rángatnak két felől, magassan fel-vetődik a' levegőbe, 's ismét vissza-esik a' ponyvára, megént fel-vetődik és ismét vissza-esik, míg nem meg-fzédül, 's gyakrann el is vész. — Est-vére *Megéra* nevezetű énekes Játékot Bál-lét (Tánczos néma játék) váltotta fel a' Teá-tromban. “

Pestről Mártz. 26-dikánn: — „Itten a' nagy hetet példás buzgósággal töltik az emberek. Minden Templomok tele vagynak egész nap estig, gyónáshoz készülő ájtatos Személlyekkel. — Primás Ő Eminentziája, a' maga Érseki Megvéjének Fő Városában fogja szentelni a' Húsvéti Innepeket, ki-osztani a' Papi áldást, és a' lábmósásnak apostoli tzeremóniáját véghez viinni.

(*A' Magyar Literáturát illető Levél.*)

Pestről Mártz. 24-dikénn 1796-dik esztendőben.

(Szóról Izóra.)

„A' Magyar Haza' 's édes anyai nyelvünk' boldogulására ki-adott Magyar-Grammatikájokat az Uraknak, hogy kiváltképpenn a' kik magyarul akarnak írni, annyival figyelmetesebben meg-olvassák; ne hogy émeltygést szerző szavaik, 's rossz magyarságjok által, az újj Magyar Könyvek' olvasásától jobban is el-rettentsék az Érdemes Közönséget: édes nyelvem' tisztasága' 's annak akárminémű dolgok' le-írásában való könnyűsége' pártfogására, igaz hazafiúságom buzdíta-fel. Mindjárt negyven esztendeje, hogy anyai nyelvemen meg-szóllaltam, színte húsz, mióta ezenn Könyveket írni kezdettem, mind magam' mind Mások' meg-elégedésére ezenn közönséges tanításokat tetzek, egy szóval, az ékes magyar nyelven való befélgetés, írogatás, tanítgatás eránt magambann a' leg-nagyobb buzgóságot, 's a' Magyar Könyvek' olvasásában leg-főbb gyönyörűségemet találom. Nem lehet meg nem keseredett lélekkel említenem még is, hogy ennyi sok szép gyakorlásim után is, midőn az ez előtt két századdal ki-jött jó Magyar Könyveket, mellyeknek olvasását talán az akkori alkalmatlan nyomta-

tás, unalmassá tehetné, a' benne levő tilzta magyarságért gyönyörűséggel olvasom: a' mostanában ki-jövő némelly Magyar Könyvekben, mellyeknek olvasására a' helyyesebb nyomtatás mintegy ketseget, majd érthetetlen szókra, majd a' Magyar nyelv' természetével egyátallyábann ellenkező ki-tételekre találván, nem lehet az unalmas olvasás közben, nyelvünknek két Századok' le-folyta alatt (ha ezenn Könyvekből kellene ítélnünk) sokkal alább lett szállását fájdalmas szívvel nem éreznem. "

A' Fordítónak, úgy láttfzik inkább megvan kötve a' keze, talán engedhetőbbek is tsekélyebb hibái; hanem, az Érdemes Közönség kezébe adandó Fordításhoz addig bátorzkodni kezdeni, míg mind a' két nyelv természetét tökéletesen nem érti: ez már valóbann édes anyai nyelvünk ellen tett soha meg nem botsátható bűn.

Ha pedig valaki maga írvánn munkát, s a' fordítás miatt nem lévén meg-kötve gondolati, még is, már akár a' jó ízlésnek nálla levő fogyatkozásából, akár az ítélettétel gyengeségéből, vagy akármi okból tette érthetetlenné Könyvét: az ilyen ember az én ízemeim előtt ugyan, inkább ízánakozásra méltó, mint bűnös.

Sok hiába való, és a' hallgatásbann hasznosabbann maradható zürzavar Köny-

vek, (mellyeknek hibáit ha valaki le-írni akarná, a' Könyvnél hatfzorta többre men-
nének jegyzési) meg sem érdemlik sem a'
fejtegetést, sem hogy a' fejtegetések' kö-
zönségessé tételével 's azoknak olvasásá-
val másokat kínozzunk; hanem a' többets-
két érdemlő Könyvek körül, a' jó igyeke-
zetért az Írónak az érdemlett tiszteletet
mindenkor meg-adván, mennyire hibázott
légyen a' fellyebb említett dolgokbann:
mind a' maga, mind az érdemes Közön-
ség' javára, illendő szelídséggel, 's barát-
sággal elő-adnunk, valósággal igaz Haza-
fiúság.

Most másokat el-halगतván, kitsoda
az, a' ki azon Könyvben: *Psychologia Cam-
péból — Posonybann, és Komárombann*
1794. — a' szíves jó igyekezetet nem be-
tisülné? és hogy ez a' Könyv alkalmasint
is van Németből Magyarra fordítva, azt
a' Fordító Úr' ditséretire mindég meg-le-
het adni: mindazonáltal nem egy helyenn
hibás; p. o. mindjárt az elején, *zuweilen*
fordíttatik *ottan*, e' helyett *ottani ottan*
vagy *néha*. A' 9-dik levélenn a' *nervusok*
fordíttatnak *Inaknak*, holott magyarul ér-
zőinaknak kell azokat mondani. A' 10-dik
levélenn, a' *Philosophia*, *Böltsességnek*,
és a' 101-dik levélenn, a' *História*, *Tör-
ténethnek* fordíttatik; de alkatlanul, mert
valamint a' *Philosophia* tanít a' Böltses-

ségről, úgy a' *História* elő-adja a' Történeteket; maga pedig a' *Philosophia* nem *Bóltsesség*; sem a' *História* nem Történet: a' *Philosophia* és a' *História* magyarul is meg-maradhatnak valamint más Nemzeteknél is; mert különben félni lehet tölle, hogy erre a' példára a' *Physicát*, *Természetnek*, és a' *Logicát*, *Okosságnak* fogja valaki magyarul fordítani. Az 50-dik levélen *deine gute Mutter* fordíttatik: a' *te jó Affzony-anyád*. Ez a' szóllásnak formája ugyan már igen közönségessé lett a' Magyarok között: de nem a' Magyar nyelv természete szerént vagyon; hanem ennek a' Német ki-mondásnak *Frau Mutter* alkalmatlan fordítása, és tsak olyan mint ez: *Domine Spectabilis*, *Uram Tekintetes!* Nem kellene hát talán azt még írás által is terjesztetni, és mintegy meg-erősíteni a' véle-valóélést a' Magyar Grammatika ellen. A' 127-dik levélen: *von Würmern gefressen werden*; fordíttatik: a' *férgek fogják tsókolgatni*, e' helyett, hogy *meg-rágják*. E' szerént *tsókolni* és *rágni*, a' Fordítónak egyet téfzen. Ugyan szépen tsókollyák a' férgek a' holttestet!

A' matériára nézve ezt a' változtatást tette [a' Fordító, hogy bizonyos részeket ki-hagyott, p. o. 20, 28, 29, 38, 48, 55, 97, 100, 103, 116, 's több leveleken; bizonyos részeket rövidedenn össze-vont, p. o. 32, 33, 102, 120, 124 's egyéb leveleken; némelly helyeken pedig, a' Szerző'

Könyvét bővítette, p. o. 14, 22, 26, 27, 40, 50, 51, 57, 79, 86, 89, 127, 128 leveleken.

Ezekbenn a' változtatásokban, némelly helyett tsak a' Szerzőtől fel-hozott példát, bizonyos körülállásokra nézve változtatja; némelly helyett pedig maga hoz fel példát a' Fordító; de mindenütt igen kitetszik az, hogy a' Fordító, a' beszédnek különös tzipraságában gyönyörködik; mint p. o. az 50-dik levélen: *Látom fel-jönni a' napot, az ő pompás ruhájábann.* Az 51-dik levélen: *mérték nélkül ittuk a' gyönyörűséget; kíméletlenül terítette lábaink alá gazdag szőnyegjeit az adakozó természet.* 79-dik levélen: *A' szomorú édes Atyának homlokára ültek a' fekete gondok; az égető keserűség ki-száraztotta minden könyveit.* 89-dik levélen: *A' gyönyörűségnek nagyító üvege 's a' t.* Ezek a' Szerző' Könyvében nem voltak. Néha a' fordítás közbenn is kíván eleget tenni a' Fordító, ezenn el-kapott ízinek, mint p. o. az 50-dik levélen: *deine Mutter auf ihrem Sterbebette wünschte.* fordítja így: *haldokló Affzony-anyád' ájakin kínuló lelke buzgó sohajtások közt szabott.*

De leg-nyilvánvalóbb példáját adta a' beszédben való helytelen bújálkodásnak a' Fordító, a' maga ajánló Levelébenn, a' melly rakva van vakmerő, és a' jó gustussal 's a' valósággal ellenkező képzelődésekkel; homályos vagy éppen alkalmatlan

ki-mondásokkal. Ez az ajánló Levél így kezdődik: V* S* nek N*.

„Mikor a' hályog szakadozott pislogó szemeinkről, melyet olly szorgalmatosan tartóztatták elébbi Nevelőink.“ — A' hályog, nem valamelly természeti fogyatkozás a' szemben, hanem ollyan nyavalya, a' melly a' különbenn egészséges szemet szokta bé-borítani. Fel-tézi hát a' Fordító ez által a' *Metaphora* által, hogy az ember nem valamelly természeti erőtlenséggel és tudatlansággal születik; hanem hogy más egyéb dolgoktól veszi magának ezt a' nyavalyát; és hogy a' Nevelők nem erőtlenségből vagy tudatlanságból, hanem el-tökéltettségéből tartóztatják ezt a' nyavalyát; és hogy ebből a' nyavalyából minden külső munka és szorgalmatosság nélkül magától gyógyúl ki az ember, akkor főképpen, mikor a' Nevelők, megszűnnek tartóztatni ezt a' nyavalyát.

„Láttuk már egy Mennyei világosabb fénynek elevenítő sugárát.“ — Itt emlékezet vagy on egy fényről; de e' rossz magyarság, mert tudjuk hogy nem *kettő*; továbbá, egy világosabb fényről, holott még világos nem volt említve; azonban minden szükség és erő nélkül sokasíttatnak a' szók: *Mennyei világosabb fénynek elevenítő sugára*, melyet rövidebben így lehet ki-mondani: *Láttuk a' Mennyei világosságnak fényét vagy sugárát*. Erről a' fellegős ideáról irtelen le-ugrik az Ajánló

Levélíró a' gyermeki-polára, a' midőnn azt mondja: *Kezdettük vetkezni gyermeki korunk' szoross poláit; és így ez a' Mennyei világosabb fény, a' mellyenn az A. L. Í., az úgy nevezett Meg-világosodást (Aufklärung) érti, akkor már ki-tündöklött, a' mikor gyermeki polájokat kezdték vetkezni; és így a' Nevelők a' hályogot nem szorgalmazatosan tartóztatták.*

A' következő beszédében még jobban belé keveri magát az A. L. Í. a' helytelen ki fejezésekbe: „*Egy boldog óra, egy jó mindenható kéz össze-forrasztotta szívünket; teremtsi' számát kissebbítette, két testbe egy lelket küldött.*“ Ez, azt akarja tenni, hogy egy boldog órábann az Isteni gondviselés' rendeléséből össze-barátkozott a' Fordító Azzal, a' kinek az Ajánló-Levelet írja. A' barátság mellett úgy tartom, mindég meg-maradnak az emberek, egymástól különböző Személyeknek; és így nem kissebbedik a' teremtések' száma a' barátság által. *Két testbe — úgymond — egy lelket küldött.* Nem vólt hát az előtt benne lélek: mert a' hová valami *küldődik*, az, az előtt még ott nem vólt, vagy ha vólt: tehát újj lelket vettek azon kívül, a' melly már meg vólt benne. Úgy de így már mindeniknek két lelke van; és így nem kissebbedett; hanem inkább sokasodott a' teremtések' száma az ő barátságok által.

(A' többít másszor.)